

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.016.01.2019

Pan
ppłk Andrzej Gniot
Zakład Karny Nr 1 w Grudziądzu
ul. J. Wybickiego 10-22
86-300 Grudziądz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/040 Bezpieczeństwo osadzonych

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Karny Nr 1 w Grudziądzu ¹ , ul. J. Wybickiego 10-22, 86-300 Grudziądz
Kierownik jednostki kontrolowanej	ppłk Andrzej Gniot, dyrektor Zakładu Karnego ² , od 1 lutego 2017 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: płk Krzysztof Janiszewski, dyrektor ZK, do 26 stycznia 2017 r., a od 27 do 31 stycznia 2017 r. ppłk Helena Reczek, zastępca dyrektora ZK.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania ograniczające ryzyka naruszania bezpieczeństwa osobistego osadzonych. 2. Infrastruktura jednostki penitencjarnej w obszarze bezpieczeństwa osobistego osadzonych. 3. Prowadzenie zindywidualizowanych oddziaływań na osadzonych. 4. Zatrudnianie, szkolenia oraz warunki pracy funkcjonariuszy. 5. Działania administracji penitencjarnej w sytuacji naruszeń bezpieczeństwa osadzonych przez funkcjonariuszy.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2017 r. do dnia zakończenia kontroli ³ oraz działania związane z wytworzeniem dokumentów obowiązujących w tym okresie, jeśli miały bezpośredni związek z przedmiotem kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	1. Sławomir Kierat, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LBY/122/2019 z 5 września 2019 r. 2. Marcin Mościcki, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/123/2019 z 5 września 2019 r.

(akta kontroli str.3-7)

¹ Dalej: „Jednostka”, „Zakład”, „Zakład Karny” lub „ZK”.

² Dalej: „Dyrektor ZK” lub „Dyrektor Zakładu”.

³ Tj. do 12 listopada 2019 r.

⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą Dyrektor Zakładu podejmował działania, które miały na celu zapewnienie osadzonym bezpieczeństwa osobistego. W Jednostce wdrożono uregulowania i procedury opracowane przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej oraz Dyrektora ZK minimalizujące ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych. Infrastruktura Zakładu spełniała wymogi bezpieczeństwa oraz sprzyjała ograniczeniu ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osadzonych. Poddane oględzinom oddziały mieszkalne i cele spełniały wymogi bezpieczeństwa. W szczególności skontrolowane cele mieszkalne wyposażone były w sprawne systemy przywoływania pomocy. Zapewniono w nich również dostęp do przepisów określających zasady porządku wewnętrznego obowiązujące w Zakładzie. Opracowano miesięczne plany kontroli cel mieszkalnych i innych pomieszczeń oraz prowadzono kontrole generalne i odprawy penitencjarно-ochronne.

Skontrolowane postępowania wszczęte w związku ze zdarzeniami, jakie miały miejsce w Zakładzie były prowadzone rzetelnie i zgodnie z regulacjami wewnętrznymi. W stosunku do osadzonych uczestniczących w zdarzeniach prowadzono oddziaływania penitencjarne adekwatne do zidentyfikowanych problemów. Funkcjonariusze byli szkoleni z zakresu bezpieczeństwa osobistego osadzonych i mieli rzeczywisty dostęp do pomocy psychologicznej. Skontrolowane skargi na funkcjonariuszy były w należyty sposób zbadane i wyjaśnione oraz terminowo rozpatrzone.

NIK zwraca uwagę na znaczną i rosnącą liczbę nadgodzin wypracowanych przez funkcjonariuszy, zwłaszcza w pionie ochrony, co może mieć realne przełożenie na bezpieczeństwo osadzonych. Natomiast duża liczba kamer, które musi jednocześnie obserwować funkcjonariusz na stanowisku obserwatora systemu monitoringu może negatywnie wpłynąć na skuteczność prowadzonego monitoringu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. System działań ograniczających ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu faktycznego

1.1. Zakład podlegał Okręgowemu Inspektoratowi Służby Więziennej w Bydgoszczy. Stanowił jednostkę typu zamkniętego z oddziałami zakładu karnego typu półotwartego i aresztu śledczego dla kobiet i mężczyzn.

Zarządzeniem organizacyjnym Nr 7/2019 z 30 sierpnia 2019 r.⁷ Dyrektor ZK ustalił strukturę organizacyjną jednostki⁸. Liczba stanowisk określona w zarządzeniu (liczona w etatach) wynosiła ogółem 438,33, w tym: 414 funkcjonariuszy (107 stanowisk oficerskich, 53 stanowiska chorążych i 254 stanowiska podoficerskie),

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ W sprawie ustalenia wykazu stanowisk dla Zakładu Karnego Nr 1 w Grudziądzu.

⁸ Obejmowała ona 13 zasadniczych komórek organizacyjnych, tj.: (1) kierownictwo i samodzielne stanowiska, (2) dział kadr i organizacyjno-prawny, (3) dział penitencjarny z pięcioma oddziałami kierowanymi przez zastępców dyrektora, (4) dział terapeutyczny dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo, (5) dział terapeutyczny dla skazanych kobiet uzależnionych od alkoholu ATLANTIS, (6) dział ewidencji, (7) dział finansowy, (8) dział ochrony, (9) dział kwatermistrzowski, (10) Ambulatorium z Izłą Chorych, (11) Dom dla Matki i Dziecka, (12) dział informatyki i łączności, (13) Centrum Kształcenia Ustawicznego.

z czego 241 w dziale ochrony i 55 w dziale penitencjarnym oraz 24,33 etaty ustalone dla urzędników państwowych i pozostałych pracowników.

(akta kontroli str. 8-16)

Pojemność oddziałów mieszkalnych w poszczególnych latach w okresie objętym kontrolą⁹ w jednostce wynosiła odpowiednio: 1 039 miejsc dla osadzonych (w tym 26 w Domu dla Matki i Dziecka i 13 w Ambulatorium z Izbą Chorych); 1 455 miejsc dla osadzonych (w tym 26 w Domu dla Matki i Dziecka i 11 w Ambulatorium z Izbą Chorych), 1 385 miejsc dla osadzonych (w tym w Domu dla Matki i Dziecka i 11 w Ambulatorium z Izbą Chorych).

Liczba ewidencyjna osadzonych¹⁰ wynosiła odpowiednio: 874, 1 055, 1 222.

Liczba cudzoziemców i ich narodowości – na 30 września 2019 r. w Zakładzie przebywało ośmiu cudzoziemców narodowości: niemieckiej (1), litewskiej (1), ukraińskiej (5) i wietnamskiej (1).

Liczba osadzonych przebywających w Zakładzie Karnym, dla których założona została karta osadzonego zagrożonego samobójstwem¹¹ wynosiła¹² odpowiednio: 3, 6 i 6.

(akta kontroli str. 17-22)

Podział czynności w kierownictwie Zakładu pomiędzy dyrektorem, pięcioma zastępcami dyrektora, głównym księgowym i kierownikami komórek organizacyjnych został określony w Zarządzeniu Dyrektora ZK Nr 13/2019 z 4 marca 2019 r.

(akta kontroli str. 23-37)

1.2. W okresie objętym kontrolą obowiązywały niżej wymienione zarządzenia, instrukcje lub wytyczne dotyczące bezpieczeństwa osobistego osadzonych:

- 1) zarządzenia w sprawie warunków wstępu na teren Zakładu Karnego¹³;
- 2) zarządzenia w sprawie gospodarki kluczami w Zakładzie Karnym¹⁴;
- 3) zarządzenia w sprawie określenia przedmiotów za niedozwolone, ustalenia sposobu ich odcinania i tryb kontroli, wyznaczania miejsca ich przechowywania oraz sposobu postępowania z tymi przedmiotami¹⁵. W obowiązującym w czasie kontroli NIK zarządzeniu w sprawie określenia przedmiotów (Nr 29/2019) za przedmioty niedozwolone Dyrektor ZK uznał:

- broń palną i białą, amunicję, środki służące do obezwładniania, środki odurzające i substancje psychotropowe, drabiny o wysokości powyżej 1 metra oraz liny o długości powyżej 2 metrów, liny (w tym holownicze), młotki powyżej 200 g (w tym murarskie i ślusarskie), nożyce (do cięcia blachy, drutu, rur, żywopłotu), nożyczki (z wyłączeniem nożyczek użytkowanych przez funkcjonariuszy i pracowników w biurach i dyżurkach, nożyczek wydanych osadzonemu do manicure oraz nożyczek szkolnych, których wzór dopuszczony jest do sprzedaży w kantynie jednostki), noże (w tym monterskie i elektryczne, z wyłączeniem noży stołowych o zaokrąglonym ostrzu, dostępnych do sprzedaży w kantynie oraz użytkowanych przez funkcjonariuszy i pracowników w biurach

⁹ Stan na koniec poszczególnych okresów tj.: 2017 r., 2018 r. i 30 września 2019 r.

¹⁰ Stan na koniec poszczególnych okresów tj.: 2017 r., 2018 r. i 30 września 2019 r.

¹¹ Dalej: „karta OZS”.

¹² Stan na koniec poszczególnych okresów tj.: 2017 r., 2018 r. i na 30 września 2019 r.

¹³ Nr 9/2017 z 2 stycznia 2017 r. i Nr 15/2019 z 6 marca 2019 r.

¹⁴ Nr 7/2017 z 2 stycznia 2017 r., Nr 13/2018 z 19 stycznia 2018 r., Nr 53/2018 z 4 maja 2018 r., Nr 63/2018 z 16 lipca 2018 r. i Nr 30/2019 z 20 września 2019 r.

¹⁵ Nr 2/2017 z 2 stycznia 2017 r., Nr 69/2017 z 11 lipca 2017 r., Nr 11/2018 z 16 stycznia 2018 r. i Nr 29/2019 z 20 września 2019 r., dalej: „zarządzenia w sprawie określenia przedmiotów”.

i dyżurkach), brzeszczoty (w tym do wyrzynarki), pilniki do metalu, łomy, łapki stolarskie, kilofy, tasaki, tłuczki, widelce metalowe (kuchenne), siekiery, toporki, spawarki, przecinaki, dłuta, sekatory, obcęgi, piły (w tym ręczne, ukośne, do gazobetonu i regipsów), szczypce (w tym boczne, uniwersalne, telefoniczne), szlifierki (w tym kątowe, stołowe), zaciskarki, ściągacze izolacji, grot;

- przedmioty, które mogą utrudniać prawidłowy tok postępowania karnego, w szczególności: sprzęt łączności i urządzenia techniczne służące do rejestrowania oraz odtwarzania informacji.

Dyrektor ZK, w zarządzeniach w sprawie określenia przedmiotów, określił sposób odczekowania, ewidencjonowania i postępowania z przedmiotami niedozwolonymi;

- 4) instrukcje w sprawie organizowania rozpoznania nastrojów i atmosfery wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w porządek i bezpieczeństwo w Zakładzie Karnym¹⁶. Rozpoznawanie nastrojów miało odbywać się poprzez prowadzenie czynności profilaktycznych takich, jak: obserwowanie zachowań i relacji w środowisku osadzonych, rozpoznawanie atmosfery i nastrojów wśród osadzonych oraz ich zamiarów godzących w bezpieczeństwo Jednostki oraz rozpoznawanie struktur podkultury przestępczej;
- 5) instrukcje w sprawie przekazywania, gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych w Zakładzie Karnym¹⁷;
- 6) instrukcje w sprawie wykorzystania środków ochrony osobistej i wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy i pracowników w trakcie wykonywania zadań służbowych¹⁸;
- 7) instrukcje określające zasady i sposób doprowadzania osadzonych na zabiegi medyczne i do lekarzy oraz przekazywania osadzonego przebywającego poza oddziałem mieszkalnym¹⁹;
- 8) szczegółowe procedury w oparciu o Instrukcję nr 2/2016 Dyrektora Generalnego SW w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności. Wyznaczono w nich zadania dla poszczególnych pionów służb w przypadku zaobserwowania niepokojących sygnałów po przyjęciu do aresztu lub zakładu karnego (każdorazowo wyłania się osadzonych odpowiadających profilowi tzw. „wysokiego ryzyka” oraz tych, którzy deklarują zamiary samobójcze) oraz w trakcie pobytu osadzonego w izolacji, a także szczegółowe działania podejmowane przez poszczególne służby po próbie samobójczej;
- 9) Program przeciwdziałania przedostawaniu się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie Zakładu Karnego²⁰.

(akta kontroli str. 57-214)

1.3. Według wyjaśnień Zastępcy Dyrektora ZK, w celu zapewnienia osadzonemu bezpieczeństwa osobistego podjęto w badanym okresie następujące działania:

- 1) dokonano przeglądu zaleceń profilaktycznych stosowanych względem osadzonych, szczególnie w kontekście prewencyjnego użycia środków przymusu bezpośredniego;

¹⁶ Nr 2/2017 z 31 marca 2017 r., Nr 4/2018 z 16 stycznia 2018 r., Nr 6/2018 z 17 maja 2018 r. i Nr 4/2019 z 30 sierpnia 2019 r.

¹⁷ Nr 1/2017 z 31 marca 2017 r., Nr 3/2018 z 16 stycznia 2018 r., Nr 5/2018 z 17 maja 2018 r., Nr 7/2018 z 4 października 2018 r., Nr 1/2019 z 5 lutego 2019 r. i Nr 3/2019 z 30 sierpnia 2019 r.

¹⁸ Nr 3/2017 z 31 marca 2017 r., Nr 1/2018 z 16 stycznia 2018 r. i Nr 2/2019 z 11 marca 2019 r.

¹⁹ Nr 4/2017 z 31 marca 2017 r. i Nr 2/2018 z 16 stycznia 2018 r.

²⁰ Zatwierdzony 12 marca 2019 r.

- 2) dokonano przeglądu skuteczności wdrożonych mechanizmów kontrolnych i nadzorczych w zakresie praworządności użycia środków przymusu bezpośredniego;
- 3) ze względu na fakt, że w Jednostce nie odnotowano przypadku wystąpienia zdarzeń związanych z niepraworządnym i niehumanitarnym traktowaniem osadzonych przyjęto do realizacji ustalenia zawarte w piśmie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej²¹ z 13 czerwca 2017 r. nr BO.521.2.2017.ZG w zakresie minimalizacji prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz ustaleń w zakresie wszczęcia procedur w przypadku ich wystąpienia;
- 4) zweryfikowano jakość pełnienia służby przez funkcjonariuszy monitorujących osadzonych zagrożonych samobójstwem oraz pozbawiono osoby tymczasowo aresztowane możliwości posiadania w celach mieszkalnych przedmiotów mogących posłużyć do dokonania samobójstwa;
- 5) dokonano przeglądu stanu infrastruktury technicznej w celu zwiększenia ich efektywności, dokonano przeglądu stanowisk monitorowanych pod względem efektywności i ergonomii oraz liczby osób monitorujących cele monitorowane;
- 6) dokonano przeglądu procedur związanych z działaniami profilaktycznymi wynikającymi z Instrukcji 2/2016 Dyrektora Generalnego SW w sprawie zapobiegania samobójstwom oraz dokonano przeglądu kart Osadzonego Zagrożonego Samobójstwem.

(akta kontroli str. 215)

W Jednostce prowadzony był *Wykaz osadzonych mogących zakłócić porządek i bezpieczeństwo w zakładzie*. Wykaz uwzględniał osadzonych, którzy mogą stanowić zagrożenie dla Jednostki oraz tych, którzy mogą być potencjalnymi ofiarami napaści ze strony innych osadzonych. Według wyjaśnień Zastępcy kierownika działu ochrony, wykaz sporządzany jest w oparciu o informacje uzyskiwane w toku prowadzonych czynności profilaktycznych, zaistniałych zdarzeń, jak też analizę danych źródłowych dostępnych w aktach osobowych i bazie osób pozbawionych wolności Noe.NET. Wykaz był aktualizowany podczas cotygodniowych odpraw środowiskowych, po analizie funkcjonowania osadzonego w warunkach izolacji, po przetransportowaniu osadzonego do innej jednostki lub w przypadku końca kary osadzonego.

(akta kontroli str. 216)

1.4. Zarządzeniem Nr 10/2018 z 16 stycznia 2018 r.²² Dyrektor ZK ustalił porządek wewnętrzny w Zakładzie. Był on zgodny z § 13 ust. 1 i § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności²³ oraz § 14 ust. 1 i § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania²⁴ i nie zawierał unormowań mniej korzystnych dla skazanych lub tymczasowo aresztowanych niż określone w ww. przepisach.

(akta kontroli str. 217-263)

W ramach przeprowadzonych oględzin cel²⁵ NIK ustaliła, że ww. dokument znajdował się w celach mieszkalnych.

²¹ Służba Więzienna – dalej: „SW”.

²² Ze zmianami wprowadzonymi 19 stycznia, 20 sierpnia 2018 r. i 30 kwietnia 2019 r.

²³ Dz. U. poz. 2231.

²⁴ Dz. U. poz. 2290.

²⁵ Przedstawionych w obszarze 2.

1.5. W okresie objętym kontrolą nie odnotowano przypadków:

- ujawnienia przez osadzonego aktów agresji (znęcania się) w stosunku do niego po przetransportowaniu z innej, bądź do innej jednostki penitencjarnej;
- umieszczenia skazanego w celi mieszkalnej o powierzchni poniżej 3 m², na podstawie art. 110 § 2a pkt 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy²⁶;
- umieszczenia osadzonego w celi zabezpieczającej (w czasie kontroli w Jednostce znajdowały się 4 cele zabezpieczające);
- przeniesienia skazanego do innego zakładu karnego ze względów związanych z bezpieczeństwem skazanego (art. 100 § 1 pkt 7 kkw).

(akta kontroli str. 264-266)

W trakcie kontroli NIK w Jednostce znajdowało się 16 cel monitorowanych. W dniu oględzin²⁷ ze stanowiska S14 obserwatora systemu monitoringu funkcjonariusz obserwował obraz z 29 kamer zainstalowanych w 13 celach monitorowanych (w trzech celach nie znajdował się żaden osadzony), w których przebywali osadzeni z uwagi na potrzebę zapewnienia im bezpieczeństwa (art. 116 § 5a kkw).

(akta kontroli str. 480-481)

1.6. Zgodnie z § 56 ust. 1 pkt 7 Zarządzenia Nr 19/16 Dyrektora Generalnego SW z 14 kwietnia 2016 r.²⁸ w Jednostce organizowano comiesięczne odprawy penitencjarno-ochronne, których celem było przeciwdziałanie wzajemnej demoralizacji osadzonych, negatywnym przejawom podkultury przestępczej, występowaniu zachowań agresywnych i samoagresji. Odprawy prowadzili Dyrektor oraz zastępcy Dyrektora ZK. Na podstawie zbadanych protokołów trzech odpraw²⁹ ustalono, że poruszane były na nich elementy, które sprzyjały ww. celom określonym w zarządzeniu 19/16.

(akta kontroli str. 267-305)

1.7. W okresie objętym kontrolą Zakład Karny był kontrolowany (lustrowany, wizytowany) w zakresie bezpieczeństwa osadzonych przez następujące organy:

- Centralny Zarząd Służby Więziennej³⁰ – sześciokrotnie, z tego jedna kontrola wiązała się bezpośrednio z bezpieczeństwem osadzonych³¹;
- Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Bydgoszczy³² – 17-krotnie, z tego dziewięć kontroli wiązało się z bezpieczeństwem osadzonych³³;

²⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 676, ze zm., dalej: „kkw”.

²⁷ 7 listopada 2019 r.

²⁸ W sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych, dalej: „zarządzenie 19/16”.

²⁹ Z 31 lipca 2019 r., 29 sierpnia 2019 r. i 26 września 2019 r.

³⁰ Dalej: Centralny Zarząd SW.

³¹ Działalność ochronna (24-27 września 2019 r., tj. w trakcie kontroli NIK).

³² Dalej: Okręgowy Inspektorat SW.

³³ 1/ Działalność ochronna (stan zabezpieczeń techniczno-ochronnych, wdrożenie zmian kkw w odniesieniu do uprawnień nałożonych na osadzonych, przeciwdziałanie przedostawaniu się substancji odurzających i ich obrotowi (28-30 listopada 2017 r.),

2/ Funkcjonowanie służby transportowej w zakresie czasu pracy i odpoczynku funkcjonariuszy. Gospodarka w zakresie ilości i sposobu przechowywania rzeczy własnych osadzonych (25-27 września 2017 r.),

3/ Prowadzenie i dokumentowanie rozmów ze skazanymi (18-19 października 2017 r.),

4/ Realizacja zadań w zakresie wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie SDE (20 października 2017 r.),

5/ Ocena funkcjonowania służby ochronnej z uwzględnieniem stanu zabezpieczenia techniczno-ochronnego, organizacji i funkcjonowania cel objętych monitoringiem oraz stanowiska monitorowego, nadzór nad osadzonymi „szczególnymi” (5-8 lutego 2018 r.),

- Sędziego Penitencjarnego Wojskowego Sądu Garnizonowego w Poznaniu – jedna wizytacja³⁴;

- Sędziego Penitencjarnego Sądu Okręgowego w Toruniu – osiem lustracji, w tym dwie przeprowadzone na skutek wypadku nadzwyczajnego.

Ponadto Jednostka była kontrolowana w zakresie nie dotyczącym wprost bezpieczeństwa osobistego osadzonych przez: Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Zespół do spraw Wykonywania Kar – jedna kontrola³⁵; Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Bydgoszczy – jedna kontrola³⁶ oraz Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego – osiem kontroli dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego osadzonych.

(akta kontroli str. 306-314)

Okręgowy Inspektorat SW przeprowadził też w Jednostce cztery pozaplanowe inspekcje. Według wyjaśnień zastępcy kierownika działu ochrony, stwierdzone podczas dwóch inspekcji nieprawidłowości³⁷ zostały niezwłocznie usunięte.

(akta kontroli str. 315-328)

Badaniem kontrolnym NIK objęto dokumentację 11 czynności polegających na nadzorze/wizytacji/lustracji/kontroli przeprowadzonych w jednostce przez ww. podmioty³⁸, tj.:

a) Okręgowy Inspektorat SW – kontrole w dniach: 20 października 2017 r.³⁹; 28-30 listopada 2016 r.⁴⁰; 5-8 lutego 2018 r.⁴¹; 20-21 marca 2018 r.⁴²; 2 kwietnia 2019 r.⁴³ – nie stwierdzono nieprawidłowości.

6/ Analiza dokumentacji związanej ze sposobem, zasadami zaopatrywania funkcjonariuszy i pracowników w odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej, kryteria ustalania norm przydziału dla funkcjonariuszy środków ochrony indywidualnej, odzieży i obuwia roboczego w „Tabelach norm przydziału” (18 kwietnia 2019 r.),

7/ Zagadnienia związane z transportowaniem osadzonych (20-21 marca 2018 r.),

8/ Kontrola problemowa wykonywania zadań ochronnych (21 listopada 2018 r.),

9/ Wdrożenie i funkcjonowanie systemu łączności bezprzewodowej (2 kwietnia 2019 r.).

³⁴ W ramach nadzoru penitencjarnego w odniesieniu do osób osadzonych w jednostce penitencjarnej w okresie od 1 lipca 2016 r. do 1 lipca 2018 r. na podstawie orzeczeń wydanych przez sądy wojskowe.

³⁵ Zbadanie na miejscu zdarzenia nadzwyczajnego – zgon osoby pozbawionej wolności oraz indywidualnych skarg osób pozbawionych wolności.

³⁶ W ramach nadzoru specjalistycznego z zakresu krwiolecznictwa w Oddziale Zamiejscowym Aresztu Śledczego w Bydgoszczy – ZK Nr 1 w Grudziądzu.

³⁷ Niesprawną gaśnicą w kuchni głównej, niezabezpieczona skrzynka elektryczna w służbie bramy głównej, nieporządek w szatni osadzonych.

³⁸ Z pominięciem Centralnego Zarządu Służby Więziennej.

³⁹ Realizacja zadań w zakresie wykonywania kary pozbawienia wolności w Systemie Dozoru Elektronicznego.

⁴⁰ Ocena funkcjonowania służby ochronnej z uwzględnieniem: stanu zabezpieczenia ochronnego jednostki, wdrożonych zmian wynikających z nowelizacji KKW w odniesieniu do uprawnień nałożonych na osadzonych, praktycznego wdrożenia zarządzenia nr 24/14 Dyrektora Generalnego SW z dnia 10 lipca 2014 r. w sprawie przeciwdziałania przedostawianiu się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie zakładów karnych i aresztów śledczych, realizacji przedsięwzięć ochronnych.

⁴¹ Ocena funkcjonowania służby ochronnej z uwzględnieniem: stanu zabezpieczenia ochronnego jednostki (poziomu wyposażenia jednostki w zabezpieczenia techniczno-ochronne oraz ich stanu technicznego, poziomu wyposażenia jednostki w zabezpieczenia elektroniczne oraz sposobu ich wykorzystania), organizacja i funkcjonowanie cel objętych monitoringiem oraz stanowisk monitorowego, nadzór nad osadzonymi „szczególnymi” (medialni, objęci szczególną ochroną, niebezpieczni, suicydalni), organizacja i sposób realizacji czynności profilaktycznych, a w tym profilaktyki narkotykowej, organizacja i sposób kontroli zatrudnienia zewnętrznego i wewnętrznego osadzonych, realizacja przedsięwzięć ochronnych (gospodarowanie przedmiotami niedozwolonymi na terenie jednostki organizacyjnej, przestrzeganie zasad wzajemnego ubezpieczania się funkcjonariuszy w trakcie realizacji zadań służbowych), ocena cech użytkowych psa specjalnego.

⁴² Zagadnienia związane z transportowaniem osadzonych - nie stwierdzono żadnych uchybień, które mogłyby godzić w bezpieczeństwo i porządek w jednostce lub dobra osobiste osób pozbawionych wolności.

⁴³ Wdrożenie i funkcjonowanie systemu łączności bezprzewodowej. Kontrolowane zagadnienia: przygotowanie infrastruktury jednostki do montażu nowych elementów Centralnego Systemu Łączności Radiowej SW, warunki pracy urządzeń w szafie radiowej, sposób poprowadzenia instalacji kablowych, instalacja i praca konsoli

- b) wizytacja Sędziego Penitencjarnego Wojskowego Sądu Garnizonowego w Poznaniu – 20 września 2018⁴⁴ - nie stwierdzono nieprawidłowości.
- c) lustracje Sędziego Penitencjarnego Sądu Okręgowego w Toruniu:
 - lustracja w dniach 27 listopada, 20 i 21 grudnia 2017 r.⁴⁵ - pozytywnie oceniono działania jednostki w zakresie dostosowania warunków bytowych oraz wypracowania form oddziaływań wobec osadzonych niepełnosprawnych;
 - protokół z 31 lipca 2019 r. lustracji⁴⁶ - drobne formalne uchybienia;
- d) Kontrola Biura Rzecznika Praw Obywatelskich⁴⁷ Zespołu do spraw Wykonywania Kar z 2-4 lipca 2018 r., z której ustaleń wynikało, że w ZK występowały przypadki niewłaściwego traktowania⁴⁸ i nieodpowiednie warunki bytowe⁴⁹;
- e) kontrola Regionalnego Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Bydgoszczy przeprowadzona 12 czerwca 2018 r.⁵⁰;
- f) kontrola Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego 30 października 2017 r. w zakresie nadzoru nad warunkami pracy i nad stosowaniem substancji chemicznych i ich mieszanin. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

(akta kontroli str. 329-438)

1.8. W Jednostce utworzono pięć oddziałów penitencjarnych⁵¹: OP I o pojemności 204 osadzonych (w tym 19 miejsc zostało wyłączonych z użytkowania z uwagi na

dyspozytorskiej, szkolenia użytkowników CSŁRSW. Ustalono, że wykonawca przeszkolił 15 osób, a służba informatyczna 73 osoby, funkcjonowanie całości systemu łączności bezprzewodowej w jednostce – jednostka jako jedyna w okręgu posiada w pełni cyfrowy system łączności radiowej.

⁴⁴ Wizytacja obejmowała całokształt spraw podlegających kontroli i ocenie wymienionych w § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobu, zakresu i trybu sprawowania nadzoru penitencjarnego (Dz. U. Nr 152, poz. 1496). Wizytację ograniczono do sprawdzenia wymienionych okoliczności w odniesieniu do osób osadzonych w jednostce penitencjarnej w okresie od 1 lipca 2016 r. do 1 lipca 2018 r. (2 skazanych) na podstawie orzeczeń wydanych przez sądy wojskowe.

⁴⁵ Na temat respektowania uprawnień osadzonych, osób niepełnosprawnych fizycznie lub intelektualnie oraz z zaburzeniami psychicznymi.

⁴⁶ Przestrzeganie przez Dyrektora przepisów w zakresie kierowania skazanych przez dyrektorów jednostek penitencjarnych do zatrudnienia ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów doboru skazanych do pracy (art. 122 kkw) oraz przestrzegania przepisów dotyczących czasu, bezpieczeństwa i higieny pracy

⁴⁷ Dalej: RPO.

⁴⁸ II. (-) pozbawienie skazanych, odbywających karę dyscyplinarną w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, możliwości korzystania z własnych artykułów spożywczych i ciepłej wody w celi; (-) zakaz wynoszenia przez skazane w okresie letnim na place spacerowe wody pitnej; (-) regulacje porządku wewnętrznego zaprzeczające zasadzie mówiącej o normalizacji warunków więziennych i upodmiotowienia więźniów, zwłaszcza w zakładach karnych typu półotwartego i otwartego, do czego nakładają Europejskie Reguły Więzienne; (-) oznakowanie żółtą linią strefy przed kratą oddzielającą oddział mieszkalny od korytarza, której skazane nie mogą przekroczyć (ok. 1 m); (-) obowiązek korzystania z odzieży skarbowej jest nieformalną karą dyscyplinarną; (-) skorzystanie przez skazanego z przysługującego mu prawa jest uzależnione od zgody Dyrektora jednostki; (-) brak gotowości udzielenia wsparcia, w sytuacji gdy skazane potrzebują lub oczekują pomocy.

⁴⁹ I. (-) w celi mieszkalnej brak jest właściwych warunków do utrzymania higieny osobistej: kąpiel sanitarna jest tak mały, że nie ma miejsca na wykonywanie zabiegów higieny osobistej, a umywalka usytuowana jest poza kąpielnią, w sposób niezapewniający intymności podczas codziennej toalety; (-) łazienka w oddziale mieszkalnym jest w złym stanie: istnieje stały problem z odpływem wody z brodzika, woda zalega więc na całej powierzchni posadzki pomieszczenia, brakuje wymaganego wyposażenia: ławek i wieszaków; (-) w oddziałach mieszkalnych, w których skazane odbywają karę w zakładzie karnym typu półotwartego, cele są zamykane kilka razy w ciągu dnia; (-) świetlica, z której mają prawo korzystać skazane zakwaterowane w oddziale mieszkalnym C2, znajduje się w piwnicy; pomieszczenie to jest zagrzybione, brakuje w nim prawidłowej wentylacji (na podłodze korytarza, z którego jest wejście do świetlicy, zalegała woda); świetlica nie jest wyposażona w system przyzywu, a podczas korzystania przez skazane z zajęć k-o pomieszczenie jest zamknięte; (-) w oddziale mieszkalnym nieprawidłowo wyznaczono miejsce do palenia – znajduje się ono na końcu korytarza, nie jest osłonięte trwałą zabudową; (-) miejsce do palenia zostało również nieprawidłowo wyznaczone na placu spacerowym – na środku placu, w bezpośrednim sąsiedztwie przyrządów do ćwiczeń, z których korzystają także osoby nieużywające wyrobów tytoniowych.

⁵⁰ W ramach nadzoru specjalistycznego z zakresu krwiolecznictwa w Oddziale Zamiejscowym Aresztu Śledczego w Bydgoszczy – Zakład Karny Nr 1 w Grudziądzu Oddział Ginekologiczno-Położniczy. Kontrolą objęto: 1/ Szpitalny Bank Krwi i gospodarkę krwią w szpitalu; 2/ nadzór nad krwiolecznictwem; 3/ organizację leczenia krwią w oddziałach szpitalnych.

modernizację oddziału ginekologiczno-położniczego), OP II - 234, OP III - 247, OP IV - 240 i OP V - 282. Pojemności utworzonych oddziałów penitencjarnych odpowiadały wielkościom określonym w § 3 ust. 3 Zarządzenia nr 23/18 Dyrektora Generalnego SW z dnia 18 kwietnia 2018 r. w sprawie tworzenia i organizacji oddziałów penitencjarnych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Przeprowadzone przez NIK badania⁵² potwierdziły, że oddziałowi pełniący służbę w Jednostce w systemie jednozmianowym przypadali na nie więcej niż 150 osadzonych w oddziałach zamkniętych, a w oddziałach półotwartych jeden taki oddziałowy przypadał na każdy oddział penitencjarny. Potwierdzono także, że wychowawcom nie powierzano liczniejszych niż 40 osobowe grupy osadzonych, a psychologom nie większych niż 200 osobowe, co było zgodne z limitami określonymi w § 93 ust. 3 Zarządzenia nr 19/16 Dyrektora Generalnego SW z 14 kwietnia 2016 r. w sprawie szczególnych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych oraz oddziałów penitencjarnych.

(akta kontroli str. 439-451)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Jednostce wdrożono uregulowania i procedury opracowane przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej oraz Dyrektora ZK minimalizujące ryzyko naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych. Ustalono, zgodny z przepisami, porządek wewnętrzny, którego tekst znajdował się w celach mieszkalnych. Prowadzono odprawy penitencjarno-ochronne z udziałem Dyrektora ZK, jego zastępców, funkcjonariuszy działu penitencjarnego i ochrony oraz przedstawicieli pozostałych komórek organizacyjnych Jednostki. NIK zauważa, że duża liczba podglądów z kamer, które musi jednocześnie obserwować funkcjonariusz na stanowisku obserwatora systemu monitoringu może mieć realne przełożenie na skuteczność prowadzonego monitoringu.

OBSZAR

2. Infrastruktura jednostki penitencjarnej w kontekście ograniczenia ryzyka naruszenia bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu
faktycznego

2.1. W ramach kontroli na trzech oddziałach penitencjarnych⁵³ oraz jednym dziale terapeutycznym⁵⁴ przeprowadzono oględziny 10 cel. Z podanych oględzinom cel: siedem było objętych monitoringiem, a w pięciu z nich przebywali osadzeni z nadaną kartą OZS (po jednym w każdej z takich cel).

Stan osobowy w poddanych oględzinom celach był zgodny z danymi znajdujący się w systemie Noe.NET.

W każdej ze skontrolowanych cel znajdowała się kopia aktualnego porządku wewnętrznego w języku polskim. W jednej z cel przebywała osadzona posiadająca obywatelstwo rosyjskie. Zgodnie z oświadczeniami funkcjonariuszy komunikacja z osadzoną bez większych problemów prowadzona była w języku polskim. We wszystkich celach znajdował się sprawny system przywoławczy.

⁵¹ Według stanu na 30 września 2019 r., dalej: „OP”.

⁵² Badania przeprowadzono w dniach: 17, 24 i 31 października 2019 r.

⁵³ OP I, III i V.

⁵⁴ Dział terapeutyczny dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo.

Oddziałowi oraz wychowawcy posiadali wiedzę co do aktualnej liczby osadzonych na oddziale oraz znali dane personalne przebywających na oddziale osadzonych z kartą OZS. Oddziałowi posiadali także karty OZS tych osadzonych.

W dyżurkach oddziałowych znajdowały się apteczki pierwszej pomocy. Zakład Karny wyposażony był w zestaw reanimacyjny, który znajdował się w tamtejszym ambulatorium. Inne niż w dyżurce oddziałowego rozmieszczenie zestawu reanimacyjnego wynikało z faktu, że w jego skład wchodziły środki farmakologiczne oraz wyposażenie, które mogło być użyte jedynie przez personel posiadający odpowiednie kwalifikacje⁵⁵. Dodatkowo na terenie ZK rozmieszczono trzy defibrylatory AED: jeden znajdował się w punkcie dowodzenia u dowódcy zmiany, drugi na oddziale mieszkalnym H2 (co potwierdziły oględziny na tym oddziale), a trzeci w ambulatorium. W razie potrzeby ich użycia urządzenia te były dostarczane do każdego miejsca na terenie ZK.

Oddziałowi nie znali miesięcznego planu kontroli cel i pomieszczeń oddziału mieszkalnego, w których na stałe lub czasowo przebywali osadzeni. O tym, jakie cele mają zostać skontrolowane danego dnia, oddziałowi dowiadywali się od dowódcy zmiany podczas porannej odprawy.

Wszyscy wychowawcy i oddziałowi wyposażeni byli w przyciski napadowe z funkcją lokalizacji, a oddziałowi dodatkowo posiadali bezpieczne noże.

(akta kontroli str. 452-463)

Przeprowadzone oględziny materiału z kamer monitoringu zarejestrowanego podczas dokonanych oględzin cel potwierdziły poprawność działania systemu monitoringu. Obraz był czytelny zarówno w dzień, jaki i w trybie nocnym. Nie stwierdzono faktu występowania martwych stref w zarejestrowanym obrazie z cel monitorowanych. Obraz z kamer zainstalowanych w kąciach sanitarnych podlegał maskowaniu intymnych części ciała osadzonego.

Łącznie w celach objętych systemem telewizji dozorowej zainstalowane zostały 42 kamery⁵⁶. Wszystkie te kamery zostały wyposażone w promienniki podczerwieni tj. umożliwiały obserwację zachowania osadzonych w porze nocnej.

Analiza zarejestrowanego materiału z monitoringu potwierdziła prawidłowe wykonywanie przez oddziałowych zaleceń w zakresie cyklicznej kontroli osadzonych z kartą OZS, zarówno w ciągu dnia, jak i w nocy.

(akta kontroli str. 462-472, 576-577, 913)

2.2. Zakład Karny wyposażony był w cztery cele zabezpieczające. Przeprowadzone oględziny tych cel potwierdziły ich zgodność z warunkami określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2013 r. w sprawie celi zabezpieczającej i Izby izolacyjnej⁵⁷.

Oględziny zarejestrowanego materiału z monitoringu w celach zabezpieczających potwierdziły poprawność działania systemu monitoringu. Zarejestrowany obraz był czytelny, zarejestrowano także dźwięk. Nie stwierdzono występowania w celach martwych stref.

W okresie objętym kontrolą w Jednostce nie był stosowany wobec osadzonych środek przymusu bezpośredniego w postaci celi zabezpieczającej.

(akta kontroli str. 265, 452-461, 469-472)

⁵⁵ Inne rozmieszczenie zestawu reanimacyjnego dopuszczalne jest zgodnie z § 14 ust. 2 Instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego SW z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności.

⁵⁶ W tym celach monitorowanych i izolacyjnych – 38 kamer oraz cztery kamery w celach zabezpieczających.

⁵⁷ Dz. U z 2013 r. poz. 638.

2.3. Nie stwierdzono występowania sytuacji, w których zdarzenie zanotowane w Zakładzie lub zajście będące przedmiotem skargi było spowodowane niewłaściwą infrastrukturą ZK⁵⁸.

(akta kontroli str. 701-745, 846-887)

2.4. Miesięczne plany kontroli cel i pomieszczeń sporządzane były przez inspektorów w oddziałach penitencjarnych dla podległych im oddziałów. Plany te były zatwierdzane przez kierujących oddziałami penitencjarnymi. Kontrolą objęte były wszystkie cele i pomieszczenia, w których osadzeni przebywali stale lub czasowo. Wszystkie takie cele i pomieszczenia w oddziałach mieszkalnych podlegały kontroli minimum 3 razy w miesiącu (zazwyczaj było to 4 razy w miesiącu). Kontrole przeprowadzane były ze zmienną częstotliwością. Przeprowadzenie kontroli przez oddziałowego dokumentowane było protokołem tylko w wypadku gdy stwierdzono nieprawidłowości lub zakwestionowane zostały przedmioty. Dowódca lub zastępca dowódcy zmiany dokonywał codziennie rekontroli w każdym oddziale penitencjarnym jednej celi lub pomieszczenia, które zostało już skontrolowane przez oddziałowego. Przeprowadzenie każdej rekontroli dokumentowane było protokołem. Poza kontrolami w oddziałach mieszkalnych kontroli podlegały, przynajmniej raz w miesiącu, także inne pomieszczenia na terenie Zakładu Karnego, w których czasowo przebywali osadzeni.

(akta kontroli str. 462-468, 473)

W okresie objętym kontrolą w Zakładzie Karnym przeprowadzono cztery kontrole generalne⁵⁹. W wyniku tych kontroli nie stwierdzono uchybień/nieprawidłowości w infrastrukturze cel, które by stwarzały zagrożenie dla bezpieczeństwa osadzonych lub bezpieczeństwa ZK.

(akta kontroli str. 474-475)

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Infrastruktura Zakładu Karnego spełniała wymogi w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa osadzonych. Skontrolowane cele mieszkalne wyposażone były w sprawne systemy przywoływania pomocy, zapewniono w celach dostęp do zarządzeń określających zasady porządku wewnętrznego. Opracowywano miesięczne plany kontroli cel mieszkalnych i innych pomieszczeń oraz prowadzono kontrole generalne. Cele zabezpieczające spełniały wymogi związane z bezpieczeństwem osadzonych.

OBSZAR

3. Zindywidualizowane oddziaływania na osadzonych mające na celu ograniczanie ryzyka naruszeń bezpieczeństwa osobistego osadzonych

Opis stanu
faktycznego

3.1. Statystyka zdarzeń oraz „innych sytuacji” nie stanowiących „zdarzenia”, o którym mowa w Zarządzeniu Nr 52/2013⁶⁰ i Zarządzeniu Nr 1/2018⁶¹ Dyrektora Generalnego SW, jakie miały miejsce w Zakładzie Karnym w latach: 2017, 2018 i w 2019 r. (do 30 września), przedstawiała się następująco:

⁵⁸ Badanie opisano w punkcie 6.1 wystąpienia

⁵⁹ 22 czerwca 2017 r., 25 czerwca i 12 grudnia 2018 r. oraz 25 czerwca 2019 r.

⁶⁰ z 29 listopada 2013 r. w sprawie zdarzeń mogących wystąpić w Służbie Więziennej, sposobu ich dokumentowania oraz służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, dalej: „zarządzenie 52/13”.

⁶¹ z 3 stycznia 2018 r. w sprawie służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, zdarzeń mogących wystąpić w Służbie Więziennej oraz sposobu ich wyjaśniania i dokumentowania, dalej: „zarządzenie 1/18”.

- a) stwierdzone akty autoagresji osadzonych (inne sytuacje):
 - z powodu działalności administracji – sześć w 2017 r., 24 w 2018 r. i siedem w 2019 r. (w tym 1 usiłowanie samobójcze);
 - z powodu działalności sądu lub prokuratury – dwa w 2018 r. i jedno w 2019 r.;
 - z powodów zakwalifikowanych jako „inny powód” – 15 w 2017 r. (w tym dwa usiłowania samobójcze), 25 w 2018 r. (w tym jedno usiłowanie samobójcze) i 18 w 2019 r. (w tym trzy usiłowania samobójcze);
 - z powodów zakwalifikowanych jako „uczestnictwo w podkulturze przestępczej” – dwa w 2018 r.;
- b) usiłowania samobójstw przez osadzonych (pkt 9 zał. do zarządzenia 1/18) – dwa w 2017 r., jedno w 2018 r. i trzy w 2019 r.;
- c) zgon osadzonego, którego przyczyna została zakwalifikowana do kategorii „inne” (pkt 19 zał. do zarządzenia 1/18) – dwa w 2018;
- d) przypadki naruszenia porządku (inne sytuacje) - 1 853 w 2017 r., 1 422 w 2018 r., 1 745 w 2019 r.;
- e) bójki lub pobicia (pkt 11 i 12 zał. do zarządzenia 1/18) – sześć w 2017 r.;
- f) ujawnienie przedmiotu niedozwolonego (pkt 18 zał. do zarządzenia 1/18) – trzy w 2017 r., 12 w 2018 r. i pięć w 2019 r.;
- g) niepowroty z zezwoleń na opuszczenie zakładu karnego (pkt 17 zał. do zarządzenia 1/18) – jedno w 2017 r. na 174 osoby korzystające z przepustek i zwolnień oraz jedno w 2019 r. (do 30 września) na 102 osoby korzystające z przepustek i zwolnień;
- h) samowolne oddalenia się osadzonych w trakcie pobytu poza terenem Jednostki w systemie bez konwojenta (pkt 16 zał. do zarządzenia 1/18) – dwa w 2018 r. i trzy w 2019 r.

Nie wystąpiły przypadki: drastycznych przejawów podkultury więziennej, niehumanitarnego traktowania osadzonych, śmierci osadzonego lub ciężkiego uszkodzenia ciała na skutek działania funkcjonariusza lub innej osoby, zgonu osadzonego z powodu autoagresji.

(akta kontroli str. 489-497, 629-641)

Pismem z 27 września 2019 r. Dyrektor Generalny SW wskazał dyrektorom okręgowym SW na nieskuteczny nadzór nad wdrożeniem poleceń dotyczących zapewnienia zwiększonej ochrony osobom pozbawionym wolności⁶² i polecił wykonanie określonych w nim czynności.

Dyrektor ZK w piśmie z 2 października 2019 r. do Dyrektora Okręgowego SW podał m.in., że:

- dokonano przeglądu i weryfikacji zaleceń dla wskazanej w piśmie grupy osadzonych i nie stwierdzono potrzeby aktualizacji stosowanych zaleceń;
- w Jednostce nie przebywają osadzeni „szczególnie chronieni”;
- na 30 września 2019 r. w ZK przebywało sześć osadzonych z tendencjami samobójczymi objętych profilaktyką presuicydalną II rzędu⁶³ w tym cztery osadzone odbywające karę w oddziale dla skazanych

⁶² Zaliczonych do kategorii: 1/ pozostających w zainteresowaniu środków masowego przekazu, 2/ szczególnie chronionych, 3/ z tendencjami samobójczymi, 4/ skazanych lub oskarżonych o zbrodnie pedofilii lub czyny dotyczące wolności seksualnej.

⁶³ Profilaktyka zapobiegania samobójstwom, która obejmuje osadzonych wymagających nasilonych oddziaływań, ze względu na wzmożone ryzyko samobójcze.

z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonymi umysłowo i dwie osadzone w zakładzie karnym typu zamkniętego dla kobiet;

- w Jednostce przebywa 17 skazanych kobiet i 16 mężczyzn odbywających kary pozbawienia wolności za przestępstwa określone w art. 197 – 203 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁶⁴ oraz 10 mężczyzn podejrzanych o popełnienie ww. czynów; w ramach zapewnienia bezpieczeństwa dla tej kategorii osadzonych wyznaczanie miejsc zakwaterowania odbywało się w uzgodnieniu z merytorycznym inspektorem działu ochrony;
- osadzeni, których zaliczono do określonej w piśmie kategorii kwaterowani byli głównie w celach wieloosobowych lub, gdy wymagała tego potrzeba, w celach objętych systemem monitoringu.

(akta kontroli str. 498-501)

Szczegółowym badaniem NIK objęto 32 zdarzenia i inne sytuacje, które miały miejsce w poszczególnych latach objętych kontrolą, a w szczególności: sześć usiłowań popełnienia samobójstwa przez osadzonego, 10 bójek lub pobić (w tym cztery, które nie były sklasyfikowane jako zdarzenia zgodnie z zarządzeniem 1/18), pięć przypadków autoagresji osadzonych, dwa zgony osadzonych inne niż określone w punktach 4 i 5 załącznika do zarządzenia 1/18 oraz dziewięć przypadków ujawnienia przedmiotu niedozwolonego na terenie Jednostki. Ustalono m.in., że w badanych przypadkach czynności wyjaśniające zakończono w ciągu 21 dni, tj. zgodnie z § 11 ust. 1 zarządzenia 1/18, a zdarzenia odnotowano w systemie Noe.Net.

- Usiłowanie popełnienia samobójstwa – we wszystkich przypadkach osadzonym udzielono pierwszej pomocy, wezwano pogotowie ratunkowe i przetransportowano osadzonego do szpitala. Sporządzono opinię psychologiczną, przeprowadzono rozmowy psychologiczne i wychowawcze ze współosadzonymi, funkcjonariuszy pełniących służbę w oddziale mieszkalnym objęto opieką psychologiczną i zwolniono z dalszego pełnienia służby. Dokonano kontroli celi mieszkalnej (nie stwierdzono przedmiotów niedozwolonych), przeprowadzono czynności wyjaśniające okoliczności, przyczyny oraz przebieg zdarzenia, z których sporządzono sprawozdanie. W dwóch przypadkach osadzeni przed zdarzeniem byli objęci profilaktyką presuicydalną i mieli założone karty OZS, a w trzech przypadkach osadzonym założono kartę OZS po zdarzeniu.

(akta kontroli str. 502-541)

- Uczestników bójek lub pobić doprowadzono do lekarza, który stwierdził w każdym badanym przypadku naruszenie czynności narządu lub rozstrój zdrowia trwające poniżej siedmiu dni. Dokonano kontroli celi mieszkalnej (nie stwierdzono przedmiotów niedozwolonych). Przeprowadzono z osadzonymi rozmowy wychowawcze, przeprowadzono czynności wyjaśniające, z których sporządzono notatki służbowe.

(akta kontroli str. 542-575)

W okresie obowiązywania zarządzenia 1/18⁶⁵ do 30 września 2019 r. ujawniono 30 przypadków bójek lub pobić, które nie były sklasyfikowane jako zdarzenia zgodnie z zarządzeniem 1/2018.

Zastępca Dyrektora wyjaśniła, że w przypadku powzięcia informacji mogących wskazywać na zaistnienie sytuacji w postaci bójki lub pobicia Dyrektor Jednostki

⁶⁴ Przestępstwa umieszczone w Rozdziale XXV Kodeksu karnego pn. *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności*.

⁶⁵ To jest od 11 stycznia 2018 r.

wyznacza funkcjonariusza do przeprowadzenia czynności wyjaśniających. Na podstawie zebranych informacji Dyrektor ZK poprzestaje na przeprowadzonych czynnościach wyjaśniających lub kwalifikuje zaistniałe sytuacje jako zdarzenia. Informacje o przedmiotowych sytuacjach są przekazywane do Centralnego Zarządu SW w formie zestawień zbiorczych tylko w przypadkach formułowanych zapytań w tej sprawie.

(akta kontroli str. 576-579)

Kierownik Ambulatorium z Izłą Chorych wyjaśniła, że bójk i pobicia nieskutkujące rozstrojem zdrowia powyżej 7 dni są stwierdzane i opisywane w dokumentacji lekarskiej i książeczce zdrowia osadzonego. Lekarz badający pacjenta ocenia rozstrój zdrowia oraz ewentualny uszczerbek, który później weryfikowany jest przez lekarza specjalistę (chirurga, ortopedę).

(akta kontroli str. 580)

Badanie dokumentacji czterech wybranych bójek lub pobić, które nie były sklasyfikowane jako zdarzenia zgodnie z zarządzeniem 1/2018 wykazało, że administracja Zakładu Karnego prawidłowo wypełniła swoje obowiązki określone w § 10 ust. 8 zarządzenia 1/18, a w szczególności:

- z czynności wyjaśniających specjalista działu ochrony sporządzał notatkę służbową zawierającą: dane uczestników zdarzenia, krótki przebieg zdarzenia, stwierdzone uchybienia i nieprawidłowości, ze wskazaniem osób odpowiedzialnych za ich powstanie oraz propozycje dotyczące: nie kwalifikowania zdarzenia jako zdarzenia zgodnie z zarządzeniem 1/18, sporządzenia wniosków o wymierzenie kary dyscyplinarnej oraz przeprowadzenia rozmów wychowawczych;
- dokumentacja zawierała ponadto: notatki służbowe funkcjonariuszy, oświadczenia osadzonych oraz opinię lekarza z opisem obrażeń i oceną naruszenia funkcji ciała poniżej 7 dni;
- zdarzenia z uwagi na skutki i wagę zostały prawidłowo sklasyfikowane, rzetelnie wyjaśniono ich przyczyny, przebieg oraz dokonano oceny ich skutków.

(akta kontroli str. 581-628)

- Autoagresje osadzonych – badaniem objęto dwa przypadki będące protestem przeciwko działalności sądu lub prokuratury oraz trzy przypadki będące protestem przeciwko działalności administracji - osadzonych objęto opieką psychologiczno-wychowawczą, wykonano zabiegi medyczne oraz nałożono na nich kary dyscyplinarne. W jednym przypadku do samoagresji (próby samobójczej) użyto przedmiotów niedozwolonych, tj. leków.

(akta kontroli str. 642-687)

- W badanym okresie miały miejsce dwa zgony osadzonych, zakwalifikowane jako „inne niż określone w punktach 4 i 5 załącznika do zarządzenia 1/18”⁶⁶:

(akta kontroli str. 688-700)

- Ujawnienie przedmiotu niedozwolonego na terenie jednostki (9 przypadków) – Dyrektor ZK po powzięciu informacji wydał decyzje w sprawie przeprowadzenia czynności wyjaśniających i podjął działania w celu zabezpieczenia materiału

⁶⁶ Tj.: samobójstwo osadzonego; śmierć funkcjonariusza, pracownika, osadzonego lub innej osoby przebywającej na terenie jednostki.

dowodowego; z czynności wyjaśniających sporządzono notatki służbowe, które zawierały wszystkie elementy określone w § 9 ust. 5 zarządzenia 1/18⁶⁷.

(akta kontroli str. 701-745)

3.2. W okresie objętym kontrolą odnotowano dwa przypadki użycia przez funkcjonariuszy środków przymusu bezpośredniego względem tego samego osadzonego. W pierwszym przypadku (7 stycznia 2019 r.) osadzony odmówił wykonania polecenia przejścia do innej wyznaczonej przez administrację Zakładu celi mieszkalnej, nie reagował na wydawane polecenia, a w trakcie interwencji stawiał czynny opór i był agresywny. Osadzonego przy użyciu środków przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej oraz technik transportowych przemieszczono do wyznaczonej celi mieszkalnej. Kierownik działu ochrony dokonał analizy materiałów związanych z użyciem środków przymusu bezpośredniego i stwierdził szereg błędów i nieprawidłowości w działaniach funkcjonariuszy, jak m.in.: niewłaściwy dobór funkcjonariuszy biorących udział w interwencji, nieracjonalne ich wyposażenie w środki ochrony osobistej, osadzonego nie ostrzeżono o użyciu środków przymusu bezpośredniego. Kierownik działu ochrony zawnioskował o wyciągnięcie konsekwencji służbowych wobec zastępcy dowódcy zmiany oraz wykorzystanie stwierdzonych błędów i nieprawidłowości w procesie szkolenia funkcjonariuszy.

W dniu 18 stycznia 2019 r. ten sam osadzony odmówił wyjścia z celi mieszkalnej w celu sprawdzenia zabezpieczeń techniczno-ochronnych. Wobec osadzonego użyto siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia oraz transportowych, a także założono kajdanki na ręce trzymane z tyłu i wyprowadzono z celi. Po sprawdzeniu zabezpieczeń wprowadzono osadzonego do celi mieszkalnej. Kierownik działu ochrony nie stwierdził nieprawidłowych i nieprawidłowych działań funkcjonariuszy w trakcie interwencji.

(akta kontroli str. 746-752)

3.3. Podczas opisanych w punkcie 2.1 oględzin potwierdzono, że funkcjonariusze pełniący służbę na oddziałach jako oddziałowi posiadali wiedzę o nadzorowanych oddziałach pozwalającą im na rzetelne wykonywanie powierzonych obowiązków.

(akta kontroli str. 452-461)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Skontrolowane postępowania wszczęte w związku ze zdarzeniami jakie miały miejsce w Zakładzie były prowadzone rzetelnie i zgodnie z regulacjami wewnętrznymi. W stosunku do osadzonych uczestniczących w zdarzeniach prowadzono oddziaływania penitencjarne adekwatne do zidentyfikowanych problemów. Funkcjonariusze pełniący służbę na oddziałach posiadali wiedzę o nadzorowanych oddziałach, pozwalającą im na prawidłowe wykonywanie powierzonych obowiązków.

OBSZAR

4. Zatrudnianie, szkolenie funkcjonariuszy oraz ich warunki pracy

Opis stanu
faktycznego

4.1. Stan zatrudnienia funkcjonariuszy i pracowników SW⁶⁸ w Jednostce wynosił:

⁶⁷ W 5 badanych przypadkach ujawnienie przedmiotu nastąpiło u osób przychodzących na widzenie. W pozostałych wyjaśniano skąd przedmioty znalazły się w ich posiadaniu. Wyciągnięto konsekwencje wobec winnych skazanych.

⁶⁸ Służba więzienna.

- na koniec 2017 r. – 447,050 (na przyznane 452,140 etaty), w tym 422 funkcjonariuszy ogółem, z tego: 271 funkcjonariuszy w pionie ochrony (na przyznane 274 etaty), a 53 funkcjonariuszy i 2 urzędników państwowych (na przyznanych 55 etatów) w pionie penitencjarnym;
- na koniec 2018 r. – 436,950 (na przyznane 437,950 etaty), w tym 412 funkcjonariuszy ogółem, z tego: 241 funkcjonariuszy (na przyznanych 241 etatów) w pionie ochrony, a 55 funkcjonariuszy i 2 urzędników państwowych (na przyznanych 57 etatów) w pionie penitencjarnym;
- na 30 września 2019 r. – 430,330 (na przyznane 438,330 etaty), w tym 406 funkcjonariuszy ogółem, z tego: 240 funkcjonariuszy (na przyznanych 241 etatów) w pionie ochrony, a 50 funkcjonariuszy (na przyznanych 51 etatów) w pionie penitencjarnym.

(akta kontroli str. 753-761)

4.2. Liczba nadgodzin wypracowanych w badanym okresie przez funkcjonariuszy poszczególnych działów Jednostki wynosiła⁶⁹: w dziale penitencjarnym – 457, 953 i 625; w dziale ochrony – 7 460, 17 007 i 23 744; w dziale kwatermistrzowskim – 204,155 i 611⁷⁰; w Ambulatorium z Izłą Chorych – 132, 626 i 297; w dziale ewidencji – 126,5; 205,75 i 294,5; w dziale finansowym – 2 700, 9 138 i 4 535.

W godzinach nadliczbowych pracowało odpowiednio: w dziale penitencjarnym – 55, 57 i 50 funkcjonariuszy, a w dziale ochrony – 271, 241 i 240 funkcjonariuszy.

Średnia liczba nadgodzin wypracowanych przez funkcjonariusza działu ochrony wynosiła odpowiednio⁷¹: 27,5; 70,5 i 99,3, a działu penitencjarnego 8,3; 16,7 i 12,5.

Liczba nadgodzin wypracowanych przez trzech funkcjonariuszy z największą liczbą nadgodzin wynosiła odpowiednio: w dziale ochrony - 228, 178 i 167 w 2017 r.⁷², 180⁷³, 165 i 148 w 2018 r.⁷⁴ oraz 230⁷⁵, 218 i 213 w 2019 r.⁷⁶ a w dziale penitencjarnym - 50, 45 i 32 w 2017 r., 82, 44 i 44 w 2018 r. oraz 72, 69 i 42 w roku 2019.

(akta kontroli str.762-775)

Dyrektor ZK analizował wpływ nadgodzin na poziom bezpieczeństwa w Zakładzie i informował co miesiąc Dyrektora Okręgowego SW o problemach w tym zakresie oraz o działaniach podjętych w celu zminimalizowania przyrostu godzin nadliczbowych oraz ograniczenia potencjalnych negatywnych skutków przemęczenia funkcjonariuszy spowodowanych pracą w godzinach nadliczbowych na bezpieczeństwo osadzonych, jak m.in.:

- zawieszenie wystawiania dodatkowo stanowisk ochronnych (w tym całodobowego stanowiska uzbrojonego),
- zaangażowanie funkcjonariuszy działów administracyjnych w pełnienie służby na stanowisku monitorowego oraz w udział w planowanych konwojach.

(akta kontroli str. 776-781)

4.3. Wszyscy obecni na oddziałach podczas oględzin cel opisanych w punkcie 2.1. oddziałowi i wychowawcy⁷⁷ posiadali wymagane szkolenia wstępne, zawodowe lub

⁶⁹ Stan na: 31 grudnia 2017 r., 31 grudnia 2018 r. i 30 września 2019 r.

⁷⁰ Stan na 31.10.2019 r.

⁷¹ Stan na: 31 grudnia 2017 r., 31 grudnia 2018 r. i 30 września 2019 r.

⁷² Stan na 31 grudnia. Przyczyna – funkcjonariusze przebywali na urlopie macierzyńskim (brak możliwości zbiccia nadgodzin).

⁷³ Przyczyna – potrzeba wynikająca z braku osób przeszkolonych do zajmowania stanowiska.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ Przyczyna – funkcjonariusz przeniesiony z innej jednostki.

⁷⁶ Stan na 30 września.

⁷⁷ W trakcie oględzin na oddziałach nimi objętymi przebyło 10 oddziałowych oraz 12 wychowawców.

specjalistyczne. Funkcjonariusze ci uczestniczyli także w corocznych wymaganych⁷⁸ szkoleniach z rozpoznawania zachowań sygnalizujących możliwość autoagresji oraz udzielania pierwszej pomocy osobom, które targnęły się na własne życie.

(akta kontroli str. 476-479)

4.4. W okresie objętym kontrolą funkcjonariusze i pracownicy Zakładu pozostający w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi byli szkoleni z zakresu komunikacji interpersonalnej⁷⁹, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu⁸⁰ oraz standardów postępowania z osobami pozbawionymi wolności⁸¹. Ponadto, wg wyjaśnień instruktora działu kadr i organizacyjno-prawnego, szkolenia strzeleckie odbywają się systematycznie jeden raz w kwartale dla wszystkich funkcjonariuszy Jednostki.

(akta kontroli str. 782-803)

4.5. W celu ograniczania agresji funkcjonariuszy i pracowników Zakładu Karnego Dyrektor ZK podjął następujące działania:

- 25-26 marca 2019 r. przeprowadzono szkolenie nt. radzenia sobie z osadzonymi trudnymi, w tym skłonny do agresji dla funkcjonariuszy i pracowników spoza działu ochrony; funkcjonariusze działu ochrony zapoznali się z materiałem szkoleniowym w formie samokształcenia;
- w ramach badań okresowych oraz kontrolnych przeprowadzanych przez Medycynę Pracy w Bydgoszczy, funkcjonariusze i pracownicy Jednostki byli badani przez lekarza, pielęgniarkę oraz psychologa;
- psycholodzy Medycyny Pracy mieli wyznaczone dyżury w jednostkach, w czasie których funkcjonariusze mogli korzystać z ich pomocy;
- psycholodzy Medycyny Pracy organizowali dla chętnych osób kilkudniowe warsztaty nt. profilaktyki stresu;
- w sytuacji będącej źródłem silnego stresu (np. zdarzenie nadzwyczajne, po zauważeniu sygnałów uniemożliwiających prawidłowe i bezpieczne pełnienie służby i wykonywanie powierzonych zadań) funkcjonariusze i pracownicy Jednostki kierowani byli na interwencję psychologiczną do Medycyny Pracy;
- funkcjonariusze i pracownicy Jednostki mogli korzystać z pomocy psychologa, który był do dyspozycji 5 dni w tygodniu w ZOZ Medycyny Pracy.

(akta kontroli str. 804)

4.6. Kontrola NIK wykazała, że funkcjonariusze pełniący służbę 29-31 października 2019 r.⁸² na stanowiskach monitorujących pełnili nieprzerwanie służbę maksymalnie przez dwie godziny. W wypadku stanowisk patrolowych w 79,2%⁸³ przypadków były to także maksymalnie dwie godziny, w pozostałych przypadkach nie przekroczono normy czterech godzin. Obciążenie funkcjonariuszy nie przekraczało norm określonych w § 18 ust. 1 i 2 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2016 r. w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych

⁷⁸ Zgodnie z § 15 w związku z § 3 pkt 11 Instrukcji nr 2/16 Dyrektora Generalnego SW z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie zapobiegania samobójstwom osób pozbawionych wolności.

⁷⁹ Mediacje jako alternatywne metody rozwiązywania sporów – poz. 45 w Planie szkoleń na 2017 r. i 35 w Planie szkoleń na 2018 r.; Zasady komunikacji sprzyjające układaniu właściwych relacji między ludźmi – poz. 10 w Planie szkoleń na 2018 r. i 10 w Planie szkoleń na 2019 r.

⁸⁰ Poz. 36 w Planie szkoleń na 2019 r.

⁸¹ *Standardy Europejskich Reguł Więziennych. Realizacja zaleceń CPT* – poz. 7 w Planie szkoleń na 2017 r. oraz 6 w Planie szkoleń na 2018 r. i na 2019 r.

⁸² Badaniem objęto cztery kolejne zmiany po 12h od 6:15 29 października 2019 r. do 6:15 31 października 2019 r.

⁸³ Na 24 zmiany na stanowisku patrolowanego 19 nie trwało dłużej niż 2h.

Służby Więziennej⁸⁴. W okresie objętym ww. badaniem w Jednostce nie wystawiono wartowniczych stanowisk uzbrojonych.

W trakcie przeprowadzonych oględzin stanowiska systemu monitoringu⁸⁵ stwierdzono, że operator tzw. monitorowy ma do obserwacji na dwóch 43 calowych monitorach maksymalnie po 16 obrazów z różnych kamer umieszczonych w celach monitorowanych. W celach monitorowanych podczas tych oględzin znajdowało się pięcioro osadzonych z wydaną kartą OZS lub objętych szczególnym nadzorem.

(akta kontroli str. 478-486)

4.7. W okresie objętym kontrolą w Jednostce przeprowadzono trzy ćwiczenia specjalistyczne z udziałem straży pożarnej i Policji, tj. w dniach: 27 października 2017 r., 22 czerwca 2018 r. i 21 maja 2019 r. Ćwiczenia były poprzedzone sporządzeniem koncepcji i programów, a z przeprowadzonych ćwiczeń sporządzono protokoły zatwierdzane przez Dyrektora ZK.

(akta kontroli str. 805-834)

4.8. W Jednostce⁸⁶ obowiązywała Instrukcja ochronna, która została zatwierdzona przez Zastępcę Dyrektora odpowiedzialnego za pion ochrony. Zgodnie z Instrukcją ochronną w ZK mogły zostać wystawione cztery wartownicze stanowiska uzbrojone (S109–S112). Zatwierdzone przez ww. Zastępcę Dyrektora instrukcje stanowiskowe zakładały uzbrojenie funkcjonariuszy na tych stanowiskach w pistolet maszynowy PM 06 oraz 40 sztuk amunicji. W dniu badania, z uwagi na brak takiej konieczności, nie wystawiono tych stanowisk. Gdyby jednak w dniu badania na zmianie dziennej miało dojść do wystawienia stanowisk uzbrojonych S109-S112, to funkcjonariusze, którzy mogliby być na te stanowiska skierowani posiadali wymagane zaświadczenia o ukończeniu stosownego kursu uprawniającego do posługiwania się ww. uzbrojeniem.

(akta kontroli str. 487-488)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Jednostki w kontrolowanym obszarze. Funkcjonariusze byli szkoleni z zakresu bezpieczeństwa osobistego osadzonych i mieli rzeczywisty dostęp do pomocy psychologicznej. NIK zauważa jednak znaczną i rosnącą liczbę nadgodzin wypracowanych przez funkcjonariuszy, zwłaszcza w pionie ochrony, co może mieć realne przełożenie na bezpieczeństwo osadzonych.

OBSZAR

5. Działania administracji penitencjarnej w sytuacji naruszenia bezpieczeństwa osadzonych przez funkcjonariuszy

Opis stanu
faktycznego

5.1. Zgodnie z rocznymi sprawozdaniami składanymi do Dyrektora Okręgowego SW w Bydgoszczy, na działalność Jednostki wpłynęła w okresie objętym kontrolą następująca liczba skarg:

- w 2017 r. – 124 skargi, spośród nich 16 przekazano zgodnie z właściwością innym organom SW, we własnym zakresie załatwiono 106 (1 w sposób pozytywny, 8 – negatywny, a 97 – w sposób inny), a 2 pozostały do rozpatrzenia w następnym roku. W skargach na działalność jednostki zawartych było 155 zarzutów, z których 144 zostały załatwione przez

⁸⁴ Dz. U. z 2016 r. poz. 1804.

⁸⁵ Oględziny z 7 listopada 2019 r.

⁸⁶ Według stanu na 6 listopada 2019 r.

- kierownika jednostki (1 zasadny), a w 11 przypadkach udzielano wyjaśnień i informacji innym organom,
- w 2018 r. – 212 skarg, spośród nich 18 przekazano innym organom SW, we własnym zakresie 15 (negatywnie), a 18 w inny sposób. Ponadto w sprawach skarg osadzonych Dyrektor ZK udzielił 53 wyjaśnień innym organom pozawięziennym. Pozostałe skargi zostały załatwione przez Dyrektora Okręgowego SW.

W okresie objętym kontrolą osadzeni skierowali do Dyrektora łącznie 62 skargi na funkcjonariuszy w zakresie bezpieczeństwa osadzonych, zakwalifikowanych w sprawozdaniu rocznym – jako wniesione na traktowanie przez funkcjonariuszy jednostki (16 w 2017 r., 26 w 2018 r. i 20 w okresie do 30 września 2019 r.), tj. w sprawach dotyczących:

- agresji werbalnej – 1 w 2017 r.;
- zaniechania określonego działania – 4 w 2017 r. i 2 w 2018 r.;
- sporządzenia wniosku o wymierzenie kary dyscyplinarnej – 2 w 2017 r. i po 6 w 2018 i 2019 r.;
- sposobu przeprowadzenia kontroli osobistej/celi mieszkalnej – 1 w 2017 r.;
- dyskryminacji na tle wyznaniowym - 1;
- innych form niewłaściwego traktowania – 7 w 2017 r., 18 w 2018 r. i 14 w 2019 r.

(akta kontroli str. 835-845)

Analiza rozpatrywania 21 skarg z każdej spośród ww. kategorii⁸⁷ wykazała, że:

- w przypadku skarg wniesionych do sądu penitencjarnego i rozpatrywanych przez sąd, Dyrektor ZK, po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających, składał do sądu wyjaśnienia wraz z dowodami. W każdym badanym przypadku sąd wydał postanowienie uznające skargę za niezasadną;
- w pozostałych przypadkach skargi zostały rozpatrzone przez Dyrektora ZK terminowo, sporządzono stosowne sprawozdanie, skargi zostały w należyty sposób zbadane i wyjaśnione, a sporządzone sprawozdania zostały zaakceptowane przez kierownika jednostki organizacyjnej, który zlecił zbadanie skargi.

(akta kontroli str. 846-887)

5.2. W okresie objętym kontrolą wszczęto 10 postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy pełniących służbę w Zakładzie (jedno w 2017., osiem w 2018 i jedno w 2019 r.). Dwa postępowania zakończyły się karą dyscyplinarną wydalenia ze służby, w siedmiu przypadkach wymierzono karę dyscyplinarną nagany, a jedno postępowanie zostało umorzone. Dyrektor ZK podał, że w kontrolowanym okresie nie zwalniano funkcjonariuszy na podstawie art. 96 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie więziennej⁸⁸ i nie stwierdzono przypadków znęcania się nad osadzonymi.

(akta kontroli str. 888)

Zbadano przesłanki wszczęcia wszystkich ww. postępowań dyscyplinarnych. Ustalono, że:

- 1) w dwóch przypadkach⁸⁹ przesłanką wszczęcia postępowania wobec funkcjonariuszy było utrzymywanie niedozwolonych kontaktów z osadzoną m.in. poprzez prowadzenie z nią licznych prywatnych rozmów telefonicznych, co

⁸⁷ Spośród badanych 21 skarg: 9 wniesiono do organów SW, 10 – do sądu penitencjarnego, a dwie do innych organów Rzecznika Praw Obywatelskich i Kancelarii Prezydenta RP).

⁸⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1427, dalej: „Ustawa o SW”.

⁸⁹ Postanowienia Dyrektora Nr 1/2017 z 14.03.2017 r. i Nr 1/2019 z 23.01.2019 r.

stanowiło naruszenie art. 28 ust. 2 i art. 230 ust. 3 pkt 4 ustawy o SW oraz § 10 Regulaminu Nr 1/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z 18 października 2010 r. w sprawie zasad etyki zawodowej funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej. W obu przypadkach orzeczoną karą było wydalenie ze służby;

2) w jednym przypadku⁹⁰ przesłanką wszczęcia postępowania wobec funkcjonariusza było naruszenie zasad obowiązujących w ruchu lądowym wskutek czego doszło do obrażeń innej osoby, stanowiące jednocześnie czyn podlegający odpowiedzialności dyscyplinarnej, zgodnie z art. 230 ust. 4 ustawy o SW. Postępowanie zostało umorzone w związku z umorzeniem na okres próby (dwóch lat) postępowania karnego wobec oskarżonego funkcjonariusza;

3) w pozostałych przypadkach, w których orzeczoną karą była nagana, przesłanką wszczęcia postępowania było:

- a) wulgarne i obelżywe odnoszenie się do grupy funkcjonariuszy, co stanowiło podstawę wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na podstawie art. 230 ust. 1 ustawy o SW⁹¹,
- b) nie wykonanie kontroli pobieżnej osadzonych zakwaterowanych w ww. celach, przed dokonaniem zgodnie z planem, kontroli dwóch cel mieszkalnych, co stanowiło naruszenie określone w art. 230 ust. 3 pkt 2 i 4 ustawy o SW⁹²,
- c) nie poinformowanie lekarza przebywającego na terenie jednostki penitencjarnej o nagłym zatrzymaniu krążenia u osadzonej, nie podjęcie żadnych czynności zmierzających do dostarczenia aparatu AED do oddziału mieszkalnego, co stanowiło naruszenie określone art. 230 ust. 3 pkt 2 i 4 ustawy o SW⁹³,
- d) dopuszczenie się zaniedbania obowiązków służbowych polegających na nie dokonaniu kontroli zachowania osadzonych matek oraz stanu zdrowia i bezpieczeństwa dzieci w porze nocnej, co stanowiło naruszenie określone w art. 230 ust. 3 pkt 4 ustawy o SW⁹⁴,
- e) nie sprawdzenie tożsamości i wypuszczenie z oddziału mieszkalnego do roznoszenia i zbierania termosów osadzonego, co stanowiło naruszenie określone w art. 230 ust. 3 pkt 2 ustawy o SW⁹⁵,
- f) wystąpienie z wnioskiem o umieszczenie tymczasowo aresztowanej uprzednio odbywającą karę pozbawienia wolności z tymczasowo aresztowaną młodocianą, wcześniej nie karaną, co było niezgodne z art. 212 § 1 kkw i stanowiło naruszenie określone w art. 230 ust. 3 pkt 2 ustawy o SW⁹⁶.

(akta kontroli str. 889-891)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Zakładzie Karnym podejmowano odpowiednie działania w przypadku zgłoszenia przez osadzonych naruszenia ich bezpieczeństwa przez funkcjonariuszy. Skontrolowane skargi osadzonych kierowane do Dyrektora ZK oraz wniesione do innych organów i przekazane Dyrektorowi celem udzielenia wyjaśnień i zajęcia stanowiska w sprawie, były rozpatrywane zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie

⁹⁰ Postanowienie Dyrektora ZK Nr 3/2018 z 10.05.2018 r.

⁹¹ Postanowienie nr 1/2018 Dyrektora ZK z 2 stycznia 2018 r.

⁹² Postanowienie nr 2/2018 Dyrektora ZK z 16 kwietnia 2018 r.

⁹³ Postanowienie nr 9/2018 Dyrektora ZK z 13.08.2018 r., postanowienie nr 10/2018 Dyrektora ZK z 13 sierpnia 2018 r.

⁹⁴ Postanowienie nr 11/2018 Dyrektora ZK z 22 sierpnia 2018 r.

⁹⁵ Postanowienie nr 13/2018 Dyrektora ZK z 27 sierpnia 2018 r.

⁹⁶ Postanowienie nr 5/2018 Dyrektora ZK z 23 maja 2018 r.

przepisami prawa. Dyrektor ZK wszczywał postępowanie dyscyplinarne w stosunku do funkcjonariuszy, którzy popełnili przewinienia polegające na naruszeniu dyscypliny służbowej lub za czyny sprzeczne ze złożonym ślubowaniem.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Najwyższa Izba Kontroli, odstępując od formułowania uwag i wniosków pokontrolnych, nie oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora informacji, o której mowa w art. 62 ustawy o NIK.

Bydgoszcz, grudnia 2019 r.

Kontrolerzy
Sławomir Kierat
doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
Olivia Bar

.....
podpis

.....
podpis

Marcin Mościcki
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis